

AVRUPA BİRLİĞİ, ÇALIŞANLAR VE SÖMÜRGEÇİLİK

OKNOS Dergisi, Mart 2000

Yıldırım Koç

Helsinki zirvesinde Türkiye'nin Avrupa Birliği'nin aday üyeliğine kabul edilmesinin ardından, bu gelişmenin çalışanlar açısından ne gibi sonuçlarının olacağı konusunda yoğun tartışmalar başladı.

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyeliği biraz uzun bir zaman alacağına benzemektedir. Ayrıca, Türkiye'nin sorunlarının çözümü Avrupa'dan gelmeyecektir. Sorunlarımızın çözümünün yolu, Türkiye'nin ve ülkemizde işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin daha da güçlenmesinden geçmektedir. Sorunlarımızın çözümünü, binlerce yıllık kültür mirasımızla, son derece dinamik yapımızla, genç nüfusumuzla, üretken beyinlerimizle ve örgütlü gücümüzle biz bulacağız ve biz yaratacağız. Sorunlarımızın çözümü için Avrupa Birliği'ne üyelikten medet ummak yanlıştır.

Bu konu, çalışma yaşamı açısından da önemlidir. Türkiye'de çalışma yaşamına ilişkin sorunlarımızın çözümünü öncelikle bizim örgütlü gücümüz ve çabalarımız sağlayacaktır. Avrupa Birliği'nin veya daha da önemlisi, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün bu süreçteki etkisi, belirleyici olmaktan uzaktır.

Ancak Avrupa Birliği'ne adaylık sürecinin çalışma yaşamındaki sorunların çözümüne etkisi daha da önemsizdir. Bu konuda önemli bir bilgi eksikliği söz konusudur. Avrupa Birliği'ne ilişkin ciddi yanlışlıklar yapılmaktadır.

Bakış Gazetesi'nin 20 Aralık 1999 günlü sayısında şu değerlendirme yer alıyordu:

"Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olacak aday ülkeler arasına alınmasının yol açtığı yükümlülükler bir çok kesim gibi emek hareketine de önemli etkileri olacak. Bunun olumsuz yönleri olacağı gibi olumlu yönleri de var. Özellikle de örgütlenme ve toplu sözleşme açısından, ILO kararlarını uygulamakta yavaş davranan Türkiye'nin, altına imza attığı Avrupa Sözleşmesi'nin 11. maddesi ile Avrupa Sosyal Şartı sendikal hareketi olumlu yönden etkileyeceklerin başında geliyor. Türkiye'nin çekince koyduğu 5. ve 6. madde hemen öne çıkıyor."

Avrupa Birliği'ne aday üye statüsüne geçirilmek, Türkiye'de yolsuzlukların bir parça azalmasına ve kapitalizmin mantığına göre biraz daha "rasyonel" bir işleyişe geçilmesine katkıda bulunacaktır. Ancak sendikal hak ve özgürlükler açısından en ufak bir olumluluktan söz edilemez.

Bakış Gazetesi'nde adı geçen belgeler, Avrupa Birliği'nin değil, Türkiye'nin 50 yıldır üyesi bulunduğu Avrupa Konseyi'nindir. Avrupa Konseyi'nin 1950 yılında kabul ettiği İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Konusundaki Avrupa Sözleşmesi (Madde 11) ve 1961 yılında kabul ettiği Avrupa Sosyal Şartı (İkinci Bölüm, M. 5 ve 6) Avrupa Birliği açısından bağlayıcı metinler değildir.

Bu yanlışlık, Avrupa kurumlarını yeterince bilmemekten kaynaklanmaktadır. Avrupa Konseyi (Council of Europe), Türkiye'nin zaten üyesi bulunduğu bir örgüttür. Bakış Gazetesi'nin gönderme yaptığı metinler, bu örgütündür.

Avrupa Birliği'nin "Konsey" adıyla bir organı vardır. Bu organa bazan Bakanlar Konseyi veya Avrupa Birliği Konseyi ("Council of the European Union) adı verilmektedir. Bu organ, her ülkenin dışişleri bakanları veya ele alınacak konuyla ilgili bakanlarından oluşur. Avrupa Birliği'nin yasama organıdır. Avrupa Birliği ülkeleri için bağlayıcı olan Yönetmelikler ("Regulation") ve Yönergeler ("Directives") bu organ tarafından kabul edilir.

Avrupa Birliği'nin bir de 1974 yılından beri işleyen Avrupa Konseyi ("European Council") adıyla bir başka organı vardır. İngilizceleri farklı olmasına karşın, Türkçelerinin aynı olması, bu **organın**, Türkiye'nin de üyesi bulunduğu **örgüt** ("Council of Europe") ile karışmasına neden olmaktadır. Avrupa Birliği'ne üye devletlerin devlet ve hükümet başkanları ve diğer bazı temsilcileri ile, Avrupa

Birliği'nin yürütme organı durumundaki Avrupa Komisyonu Başkanı altı ayda bir biraraya gelir ve bu zirve toplantılarında genel bazı politikaları belirler ("Avrupa Konseyi" "European Council"). **Avrupa Birliği'nin bir organı olan Avrupa Konseyi** ("European Council") ile **ayrı bir örgüt olan Avrupa Konseyi** ("Council of Europe") arasında hiğbir ilişki yoktur.

Avrupa Toplulukları Antlaşmasınının 137(6). maddesi, Avrupa Birliği Konseyi'nin sendikalaşma hakkı veya grev hakkı konusunda yönergeler çıkarmasını engellemektedir. 9 Aralık 1989 tarihinde Avrupa Birliği Konseyi tarafından onaylanan ve Avrupa Konseyi'nin ("Council of Europe") Avrupa Sosyal şartı'ndan (1961) tamamıyla farklı olan Avrupa Topluluğu Sosyal şartı ise Türkiye'nin onayladığı ILO Sözleşmelerinde yer alandan çok daha geri haklar içermektedir. Bu belgenin hayata geçirilmesi için Avrupa Komisyonu 29.11.1989 tarihinde bir eylem programı kabul etmiştir. Ancak AT Sosyal şartı da, bu eylem programı da hukuki bağlayıcılığı olmayan niyet açıklaması niteliğindedir.

Avrupa Birliği lkelerinde ücretler, iř güvencesi, sosyal güvenlik, sendikalaşma, toplu pazarlık ve grev gibi alanlardaki ileri haklar, Avrupa Birliği müktesebatından değil, ilgili ülkelerin ulusal mevzuatlarından kaynaklanmaktadır. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne adaylık süreci ile uyum sağlaması gereken Avrupa Birliği müktesebatında işçi hakları açısından yalnızca kadın-erkek eşitliği, işçi sağlığı ve iř güvenliği ve danışma organı niteliğindeki işletme konseylerine ilişkin düzenlemeler vardır. Ayrıca, süresi belirli hizmet akitleri, anne-baba izni ve kısmi süreli çalışma konusunda yönergeler çıkarılmıştır.

Avrupa Birliği ile ilişkilerde Türkiye'nin belirli eksikliklerinin olduğu kesindir. Ancak bu eksiklikler, Avrupa Birliği ile ilişkilerde ve görüşmelerde bir aşağılık kompleksine kapılınmasına da yol amamalıdır. Ülkemizdeki bazı kurumların, Avrupa Komisyonu temsilcileriyle ilişkilerinde bir "ast-üst" ilişkisini kabullendikleri gözlenmektedir. Avrupa Birliği'nin çeşitli organlarının temsilcileri ve özellikle Almanlar arasında böyle bir ilişki yaratma çabası içinde olanlar da vardır. lkeler arasında böyle bir ilişkiyi kabullenmek, 1919'un mandacı mantığıdır. Özellikle Avrupa Komisyonu'na Avrupalıların işine yarayacak projeler sunarak onlardan para koparmaya çalışan girişimler, 1919-1922 döneminde İstanbul'da kurulan bazı dernekleri akla getirmektedir. Bereket, Avrupa Birliği ile ilişkilerde ulusal onurumuzu kollayan ve eksikliklerimizi Avrupalılara yaranmak için değil, kendi halkımız ona layık olduğu için gidermeye çalışanlar da vardır.

Avrupa Birliği temsilcilerinin kurmaya çalıştığı ast-üst ilişkilerinin bazı aday ülkelerde kabullenildiğini görmekteyiz. Aday ülkelerden sendikacı veya uzmanlarla birlikte katıldığımız toplantılarda Türkiye'den gelenler dışındakiler genellikle son derece "uyumlu" gözükmekte, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu tarafından önerilen programlara ve düzenlemelere uymakla yetinmektedir. Türkiye'den gelenler ise nedense genellikle "uyumsuz"luk yapmakta, önerilenleri sorgulamaktadır. Bunu son olarak 2000 yılı ocak ayı içinde Budapeşte'de Balkan lkelerinin sendikalarının temsilcilerinin katıldığı bir toplantıda izledim ve yaşadım. Toplantı aralarından birinde Macar sendikalarının temsilcisiyle konuşuyordum. Macaristan 150 yıl kadar Osmanlı egemenliği altında kalmış bir ülkedir. Macar arkadaşı, Avrupa Birliği'nin Balkanlar politikası konusunda uyardım ve "oyuna gelmeyelim, bizi ikinci sınıf vatandaş yapmak istiyorlar," dedim. Macar arkadaş son derece sakin bir biçimde, "olsun; üçüncü sınıfı olmaksansa ikinci sınıf olurum," diye yanıt verdi. Ben, "ama ulusal egemenliğiniz elinizden gidecek," dedim. "Küreselleşen dünyada ulusal egemenlik mi kaldı" diye bir yanıt aldım. Ben de bunun üzerine bir parça sinirlenerek, "Anadolu Türkleri bugüne kadar bir başka devletin boyunduruğu altına girmedi; bu olaylara yaklaşımımızdaki fark herhalde buradan kaynaklanıyor," dedim ve tartışmayı kestim.

Sonra bu konuyu epey düşündüm ve başka arkadaşlarla tartıştım. İşveren kesiminin bir temsilcisi kendi toplantılarında diğer ülke temsilcileriyle ve Almanlarla aynı sorunu yaşadıklarını anlattı. Bir demokratik kitle rgt temsilcisi de benzer gözlemlerini dile getirdi. Her ikisi de diğer ülke temsilcilerinin "boyuneğici uyumlu" davranışlarından rahatsız olduklarını ve kendilerinin tepki gösterdiklerini belirtti.

Yunanistan'ın Osmanlı Devleti'nden kopması Batılıların desteğiyle oldu. Yunanistan devleti kurulunca başına bir Bavyeralı prensi atadılar.

Sofya'nın merkezinde ünlü bir kilise vardır. Kilisenin girişinde şöyle bir yazı yer alır: "Bu kilise, 1876 yılında Bulgaristan'ı Osmanlı boyunduruğundan kurtarıırken ölen Rus askerlerin anısına Sofya halkının katkılarıyla yapılmıştır."

Şurası çok açık ki, Osmanlı Devleti'nin toprakları üzerindeki çok sayıda devlet içinde, bağımsızlığını kazanma biçimi açısından Türkiye Cumhuriyeti özel bir yere sahiptir. Türkiye Cumhuriyeti, emperyalizme karşı bağımsızlığını bir ulusal kurtuluş savaşıyla kazandı. Gerçekten bağımsızlıkçı bir gelenek yarattı. Türkiye'nin zor günlerinde yalnızca Sovyetler Birliği'nden altın ve silah biçiminde sınırlı bir yardım alındı.

Bugün Avrupa Birliği'ne aday ülkelerin bazı temsilcilerinin Avrupa Birliği temsilcileri karşısındaki tavrını gördükçe, acaba diyorum, halkların geçmişleri insanların bugününü bu kadar çok mu belirliyor?

Anadolu insanının galiba genlerine işlemiş bir bağımsızlık tutkusu var. Bu bağımsızlık tutkusu, Avrupa Birliği ile ilişkilerde de egemen olmalı, çeşitli yumuşak görünüm altında bu ülkeyi sömürgeleştirecek girişimler karşısında uyanık olunmalıdır.